



8.85x36.04	1	עמוד 11	הארץ - כותרת	07/05/2020	72919052-5
הכפר הירוק בית הספ - 90290					

פני הארץ

צפירי רינת

אשליית החירות

השלווה וחופש התנועה שלהם זכו חיות הבר בסביבת האדם בעי קבות משבר הקורונה, יגיעו בקרוב לסיומם, עם ביטולה ההדרגתי של מדיניות הסגר במדינות רבות בעולם. המכוניות יחזרו לכבישים, והכלים ההנדסיים ישובו לחפור ולבנות. עולם החי יצטרך לשוב ולהסתגר במעט שמתיר לו המין האנושי. ישראל, שבה מתקיים תהליך מתמשך של הרס וקיטוע שטחים פתוחים, היא דוגמה מובהקת למציאות העגומה שאליה יחזרו חיות הבר. רבים מהאתרים שבהם נצפו בעלי חיים ליד הערים בשבועות האחרונים לא יהיו כאן בעתיד, לאחר אישור תוכניות בנייה.

באזור צומת גלילות, לבו של מטרופולין תל אביב, נשמר גם היום מגוון עשיר של מיני צמחים ובעלי חיים. רוב השטח מיועד לבנייה, וכמעט כל עולם הצומח והחי שקיים בו כיום ייעלם לבי שוב. אין מדובר בתוצאה בלתי נמנעת של מימוש צורכי האדם. יש דוגמאות מערים כמו נתניה והרצליה, שבהן הצליחו לשמור על מוקדי טבע עירוני חשוב גם בזמן שנמשך הפיתוח בשטחים אחרים. לאקולוגים ולאנשי הארגונים לשמירת טבע נותר רק לתעד את מה שעדיין קיים בצמוד לנתיב התחבורה העמוס בישראל, ולהעביר בעלי החיים לאתרים אחרים. בתחילת החורף האחרון הגיעו תלמידי בית הספר הכפר הירוק לכמה בריכות חורף טבעיות ששרדו באזור. בסיוע אנשי המעבדה למגוון ביולוגי ואקולוגיה ימית באוניברסיטת תל אביב, הם אספו דגי חיים הנמצאים בבריכות, והעבירו אותם לשתי בריכות מלאכותיות שהוקמו בשטח סמוך. מדובר במינים בסכנת הכחדה, כמו אילנית וטריטון הפסים. הבריכות הן בעיות נמצאות בשטח המיועד לבנייה, וכל המאמצים לשנות את התכנון לא הועילו עד היום. כך יאלצו הטריטונים לוותר על שטח חי המחיה הטבעיים ולנסות להסתגל לבריכות מלאכותיות, שלא תמיד יכולות לספק תנאים מתאימים למין רגיש זה.

נגיף הקורונה איפשר לחיות הבר בישראל להרים לרגע ראש, אבל כל העניין זמני מאוד. לחצי הפיתוח לא נעלמו, הטבע נתון במצור

כשבדקים את מצב השטחים הפתוחים ליד אזורים עירוניים נוספים, תמונת הפיתוח מלמדת שהרבה חופש תנועה לא יישאר בעתיד לחיות הבר. ראשון לציון ואשדוד מתפשטות אל שטחי החור לות, ורחובות גולשת אל השטחים הפתוחים מצפון מזרח לעיר. בירושלים קמו לתחייה התוכניות לבנייה ברכסים ממערב לעיר. גורמי המקצוע שייצגו את עמדת משרד השיכון המקדם את הבנייה הגדילו לעשות, ובתשובה לערר שהוגש נגד התוכנית על ידי פעילי סביבה טענו, שהיא תשרת את האינטרסים של חיות הבר. "אנו מודעים לכך שבעלי חיים כמו יעלים, צבאים וטרופים קטנים בוחרים לעתים לחיות בשולי העיר, ושם הם מוגנים מפני ציידים, להקות זאבים וכלבים משוטטים", כתבו לפני כמה חודשים, "כך שהתשובה לשאלה אם התוכנית המוצעת מהווה גזל קרקעות של חיות בר אינה חד-משמעית, מאחר שהשהייה בסמוך לעיר טובה להם, כפי שעלה מפי מומחים ואקולוגים במהלך הדיונים בתוכנית". נראה שגם חיות הבר הפנימו את האמירה שאם אתה לא יכול לנצח אותם, עדיף להצטרף אליהם.

בטווח הארוך יותר עתיד הטבע נראה עגום למדי על רקע התוכנית האסטרטגית הממשלתית "ישראל 2040", שמוביל מינהל התכנון במשרד האוצר. תוכנית זו צופה תוספת של 1.5 מיליון יחידות דיור בתוך שני עשורים. בנוסף, יידרשו שטחים נרחבים למערכות תשתית, אזורי תעסוקה ומבני ציבור. חלק גדול מהדירות אמורות להיבנות במסגרת התחדשות עירונית, אבל עדיין מדובר בהרחבה משמעותית ביותר של השטחים הבנויים.

לצד העיסוק בדיור, החל תכנון שאמור להבטיח את עתיד השטחים הפתוחים. מינהל התכנון הציג כמה מטרות על של התוכנית האסטרטגית, שלבטח יזכו לתמיכה רחבה. מדובר בין השאר בשימור משאבים, ייעול השימוש בקרקע, העצמה וחיווק של העירוניות והתחדשות המרקמים העירוניים. מטרה נוספת היא שמירה על תפקוד ורציפות השטחים הפתוחים, המרחב הכפרי-חקלאי והמערכות האקולוגיות. אך הטיפול בפרק זה בתוכנית האסטרטגית נמצא עדיין בשלבים ראשוניים, ולפי המגמות השולטות בחברה הישראלית אפשר להעריך שבעתיד ימשיכו ארגוני סביבה ושמירת הטבע לנהל קרב מאסף סיוזיפי ומתסכל, למול הוחילה הבלתי פוסקת של בנייה לתוך שטחים פתוחים.

המנצחים בצד של הטבע יהיו אותם מינים סתגלניים, שלמדו לנצל את משאבי האוכל שמעמיד לרשותם האדם. ישראל עלולה להיות ללא צבאים ועופות דורסים נדירים, אבל יהיו בה שפע של תנים וחזירים, כמו אלו שהפכו את חיפה ורמת גן לבייתם השני. היא תאבד חלק מציפורי השיר והצמחים הנדירים, אבל יהיו בה שפע של מינים פולשים, ובהם מיני ציפורים כמו מאניות או מיני צומח כמו שיטה כחלחלה. שמורות טבע יהפכו ככל הנראה למעוזים האחרונים של מה שנותר מעולם החי והצומח. גם הן יהיו נתונות תחת מצור בלתי פוסק של הפיתוח וכל מה שנלווה אליו.